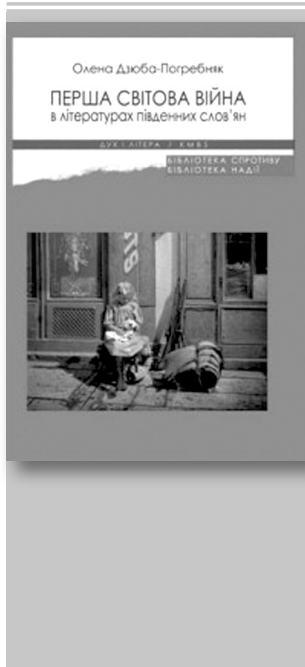

Рецензії

ТО ВСЕ НАРОБИЛА ВІЙНА...

Дзюба-Погребняк О. Перша світова війна в літературах південних слов'ян. – К.: Дух і Літера, 2014. – (Серія “Бібліотека спротиву, бібліотека надії”). – 496 с.

Південнослов'янський аспект Першої світової війни був заторкнутий у працях багатьох культурологів і літературознавців різних (передовсім слов'янських) країн. У них переважно йшлося про окремі літератури, окремих письменників, окремі твори. У монографії ж Олени Дзюби-Погребняк “Перша світова війна в літературах південних слов'ян” подано значно ширшу картину, зосереджено увагу на найважливіших процесах у трьох південнослов'янських літературах – сербській, хорватській і словенській. Авторка підійшла до цього “як до певної складної і суперечливої цілості, в якій є – відповідно до історичної долі південних слов'ян – і моменти національного самоозначення та протистояння, і моменти інтелектуальних та ідейно-естетичних взаємовпливів і солідаризування”.

Перша частина, окрім вступних зауваг, містить загальний матеріал, що настроює на сприйняття літератури південних слов'ян про Першу світову війну. Назви частин першого розділу промовисті: “Передчуття війни та її передумови”, “Від ентузіазму до протверезіння”, “Спадщина Першої світової”, “Югослов'яни і Перша світова”, “Сараєвське вбивство” і початок війни” й “Об'єднавчі процеси під час війни”. Позаяк ці частини не стосуються безпосередньо літератури, а лише готують тло, то оминемо їх увагою. “Визволившись від чужоземного панування, південнослов'янські народи, однак, не увійшли у фазу гармонійних взаємин між собою у новій державі, де залишилося місце для невдоволення національних амбіцій і кривд, що позначилося драматичним чином на їхньому майбутньому”, – резюмує авторка.

І нарешті, власне літературними питаннями закінчується перша частина в матеріалі “Літературне життя в роки війни. Дослідження антивоєнної проблематики в літературах хорватів, словенців, сербів”. Під час Першої світової війни літературне життя сербів, хорватів і словенців дуже занепало. У Словенії було розпущено Словенську Матицю та Спілку словенських письменників, почалися репресії серед інтелігенції. Були ув'язнені письменники Фран Масель-Подлімбарський, Алоїз Ґраднік, Іван Цанкар та інші. На різних фронтах опинилися словенські письменники Іван Лах, Франце Бевк, Іґо Ґруден, Станко Майцен, Воїслав Моле, Антон Дебеляк, Іван Матічич, Антон Новчан, Фран Албрехт, Іван Албрехт, Франц Коблар, Прежіхов Воранц, Юш Козак, Фердо Козак, Антон Подбевшек, Йосип Відмар, Анґело Церквенік, Янко Ґлазер. Ніхто з них не пішов на війну добровольцем.

А деякі перейшли до сербського війська, як-от поет і драматург Павел Голіа. Коли у липні 1917 року Карл I проголосив політичну амністію, літературне життя почало поволі оживати.

У Хорватії була схожа ситуація, оригінальних творів виходило мало (зате виходило чимало перекладів), літературне життя пошавилося щойно з 1917 року. Знову стали виходити літературні часописи, відродилося книгодрукування. Тоді було надруковано чимало вагомих для хорватської літератури творів: “Пан”, “Три симфонії” та “Хорватська рапсодія” М. Крлежі, “Усміхнені оповідання” С. Колара, книги вже покійного на той час класика А. Г. Матоша, твори В. Назора, книги У. Донадіні, оповідання Д. Шімуновича, поезії Д. Дом’янича, фейлетони І. Войновича, воєнна проза М. Беґо “В очікуванні”.

Серед південних слов’ян найбільшче вразила Перша світова війна літературне та культурне життя Сербії. Перестали виходити друком знакові часописи. У 1915 році у фронтових і тилкових лікарнях померли сербські письменники Урош Петрович, Прока Йовкич, Драгутин Мрас, Велимир Раїч, Мілутин Ускокович, Мілош Відакович. Через два роки – Владислав Петкович-Діс і Мілутин Боїч, а на окупованій території в белградській лікарні померли Петар Кочич і Душан Срезоевич. Коли внаслідок наступу противника південне сербське місто Ніш перейняло на себе функції політичної та культурної столиці, там М. Боїч написав і опублікував поему “Каїн” (1915); потім у 1917 році на Відовдан, у річницю Косовської битви, він опублікував “Пісні болю та гордості”. Були зблиски і в інших місцях. Воїслав Ілич Молодший у Ягодині опублікував друге видання патріотичних віршів “Криваві квіти” (1915), Іво Чіпіко на острові Корфу видав книгу “З воєнних днів”, Мілосав Єлич у Солуні – “Сербіанський вінок”, Йован Дучич – “Царські сонети” та “Сонячні вірші”, Растко Петрович – “Косовські сонети”.

Друга частина монографії складається з п’яти розділів. Відкривається вона розділом “Перша світова війна в літературних публікаціях періодичної

преси Хорватії, Словенії, Сербії”. До Першої світової війни в Сербії, Хорватії та Словенії мережа періодичних видань була досить розвиненою, виходило чимало й літературно-мистецьких видань. Хоч війна і значно дезорганізувала діяльність періодичних видань, проте не припинила її цілком. О. Дзюба-Погребняк розглядає лише ті твори, друковані в періодиці, які згодом не були передруковані в окремих книгах.

У Хорватії після початку війни з великими труднощами виходили часописи “Savremenik” і “Hrvatska prosvjeta”. Ще у розпал війни, а особливо під її кінець з’являються нові періодичні видання: у 1916–1917 роках У. Донадіні видає “Kokot”, у 1917–1919 роках А. Б. Шіміч – часопис “Vijanica”; у 1917–1918 роках виходить “Grič”, з 1917 року – “Hrvatska njava”, у 1918–1919 роках – “Književni jug” (редакторами різних випусків були представники різних національних літератур – Ніко Бартулович, Владимир Чорович, Іво Андрич, Антон Новчан, Мілош Црнянський, тексти в часописі друкувалися як латиницею, так і кирилицею, хорватською, сербською та словенською мовами). Як зазначає авторка, “періодичні видання того часу мали досить короткочасне життя, що пояснюється скрутним матеріальним становищем видавців, тим більше що ними були переважно самі письменники або ж група митців, зацікавлених у декларуванні своїх мистецьких програм”.

Словенська проза про Першу світову війну друкувалася в часописах “Dom in svet” (Й. Храстар, І. Е. Рубін, М. Пуґель, К. Мешко, Ф. Мілчинський, Й. Рібичич, Ф. Говекар, Ф. Албрехт, Р. Мурник, Ф. Козак) і “Ljubljanski zvon” (Ф. Бевк, Н. Великоня, С. Майцен, І. Дорник, І. Цанкар). Вельми цікава опублікована в 1917 році в часописі “Dom in svet” коротка автобіографічна замітка Й. Абрама “Мазепинець”. Сам Й. Абрам був популяризатором творчості Тараса Шевченка, знав українську мову, був священиком у селі Облоке. Під час війни він проповідував і військовополоненим, серед яких були й українці. Один епізод таких зустрічей з українськими вояками і описаний у “Мазепинці”.

Після вибуху Першої світової війни

літературне життя в Сербії було призупинене, перестали виходити провідні часописи “Српски књижевни гласник” і “Летопис Матице српске”. Під час війни (на її початку) в Белграді з’явився часопис “Ратни записи” (“Военні записи”), але його вихід перервав відступ у 1915 році. У Солуні та на острові Корфу виходили “Трибина”, “Српски гласник”, “Велика Србија”, “Српске новине”. Після відступу через Албанію в 1915 році сербська влада та армійське командування на острові Корфу розпочало налагоджувати культурне життя. Було відкрито Сербську державну друкарню, з 1916 року тричі на тиждень почали виходити “Српске новине”, роком пізніше – “Забавник”, літературний додаток до газети, який проіснував до 1918 року. Саме на його сторінках було надруковано чимало знакових творів сербської літератури.

Як зазначає О. Дзюба-Погребняк, “характер реагування на події війни в сербській, хорватській і словенській періодиці не в усьому однаковий, – як неоднаковими були і стан їхніх суспільств, і національно-політичні ситуації в них, і вербальна артикуляція проблематики війни”.

Перша світова війна знайшла відображення і в драматургії сербів, хорватів і словенців, про що йдеться у другій частині другого розділу “Перша світова війна в драматургії міжвоєнного періоду”. У словенській літературі майже всі п’єси, інспіровані війною, стосуються тилового життя. В одних із них безпосередньо відображені перипетії побуту мирного населення під час світового катаклізму, а в інших – війна становить умовну історичну межу. Тема наслідків війни для родинного життя звичайних людей також стала однією із провідних. Найобдарованішим словенським драматургом міжвоєнного періоду був Станко Майцен, автор п’єс “Касія” (1919), “Спадкоємці небесного королівства” (1920), “Апокаліпсис” (1923) та ін. Авторка монографії аналізує також п’єси Франце Бевка “У глибині (гра на одну дію)” (1922), Алойза Крайґера “На фронті сестри Живи” (1929), Й. Вомберґара “Повернення” (1932), Макса Шнудлера “Казка про райського птаха”, Братка

Крефта “Креатури” (1934), завважаючи різні стильові особливості творів.

Хоча кількість і рівень сербських драматичних творів суттєво поступаються перед прозовою продукцією, проте й вони становлять певний інтерес. У книжці розглянуто драму Браніслава Нушича “Велика неділя” (1929), п’єсу В. Живоїновича Массуки “Вокзал” (1927), драматичний триптих “Обіцяна земля (Принцип)” (1936) Боривою Євтича, драматичний текст Александра Ілича “Кабаре “Дві гемісфери”” (1930).

У хорватській драматургії темі війни присвячені “Об’явлення” (1917) Мілана Огризовича, “Габрієлове обличчя” Йосипа Кулунджича (1928), п’єси М. Фельдмана “Заєць” (1932) і “В тилу” (1939). Особливої уваги заслуговує драма Мирослава Крлежі “Галичина”, під кінець 1920 року мала відбутися її прем’єра в Хорватському народному театрі, проте в останню мить її було заборонено. У 1922 році часопис “Критика” опублікував драму “Галичина” як “фрагмент на чотири дії” з циклу “Хорватський бог Марс” із підзаголовком “Kroaten-Lager”; у такому варіанті текст більше не перевидавався. У 1934 році в Загребі вийшла драма “У таборі”, у якій було використано головні драматичні колізії та головних персонажів “Галичини”. Сам автор “Галичину” називав давнішою версією драми “У таборі”. У 1964 році, з метою постановки в белградському “Сучасному театрі”, М. Крлежа знову переробив цей текст, але не так кардинально. Дія драми відбувається в Галичині у 1916 році, десь коло Надвірної, як впливає з тексту. Весь конфлікт зав’язується навколо українки Русчкової (Іванна Романович-Русчук), у якої конфіскували худобу, а вона вимагала документ про реквізицію; коли ж їй не дали цього документа, то вона плюнула в обличчя полковникові, за що й була страчена; виконавцями присуду були хорвати, от тут-то й бувають колізії.

“Образ “іншого” у творах про Першу світову війну” становить третю частину другого розділу. Колізії між різними національними ідентичностями найдраматичніше виявилися в тих недержавних народів, частини яких входили до складу різних імперій чи країн.

Представники одного народу опинялися по різні боки фронту, це стосується українців, сербів, поляків. Колізія тут амбівалентна. Перший її варіант – народ по обидва боки кордону усвідомлював себе як єдине ціле, тож боротьба на фронті була страшною драмою. Другий варіант – війна зумовила процес самоідентифікації, утвердження національної свідомості. Показові приклади інакшості та її трансформації містяться в оповіданнях хорватського письменника Ніко Батуловича “Мій приятель Томіслав Малвасія” та “Зрада Ілії Берича”, як і в оповіданнях Ісидори Секулич. Протиставлення свого/чужого проходить червоною ниткою через роман Зофки Кведер “Ганка” (1916).

Частина під назвою “Албанський шлях смерті” в літературі про Першу світову війну” виступає четвертою у другому розділі. Схематично антивоєнну літературу колишньої Югославії можна поділити на три блоки: 1) твори, пов’язані з галицьким фронтом; 2) з відступом сербської армії в 1915 році (албанський “шлях смерті”, “хресний шлях”, “сербська Голгофа”); 3) з битвами у Словенії біля Сочі. Саме сербська література дала найбільше творів про албанську епопею, це, зокрема: “Червоні тумани” (1922) Д. Васича, “Сербська трилогія” (1934–1936) С. Яковлевича, “День шостий” (1961) Р. Петровича; автори цих творів були безпосередніми учасниками описуваних подій. Ця трагедія в художній літературі подана із двох точок зору – тих, хто відступав у лавах сербської армії, і тих, хто відступав із ними як військовополонений. У хорватській художній літературі та мемуаристиці містяться свідчення колишніх вояків австро-угорської армії, які пройшли албанський шлях військовополоненими (С. Шапінац, Г. Цвітанович), а також тих, хто перейшов на сербський бік (Д. Бублич, Й. Клякович). Звернено увагу на два твори, дотичні до теми, – “Химерний світ” (1930) сербського письменника Сініші Кордича та “Військовополонені” (1941) хорватського письменника Міле Будака. Про албанський “шлях смерті” йдеться і в романі Осипа Турянського “Поza межами болю”.

П’ята частина другого розділу названа “Косовська (Відовданська) ідея та

Перша світова війна”. Косовська битва 15/28 червня 1380 року виступає “символом і знаменням сербської історії”. Хоча про цю битву говорили як про поразку на Косовому полі, а в народній свідомості вона асоціюється із втратою сербською державою самостійності, проте це не була перемога жодної зі сторін, адже сербська середньовічна держава зникла з політичної карти Європи тільки після падіння свого останнього форпосту Смедерева в 1459 році, а перед тим ще зазнала періоду розквіту за часів деспота Стефана Лазаревича. Протягом століть тривав процес формування Косовського (або ж Відовданського, бо сама битва відбулася на день святого Віда/Віта) культу в літературній та усно-народній творчості. До Косовської (Відовданської) ідеї в сербській літературі вживаються синоніми – легенда, міф, традиція. Балканські війни, а згодом і Перша світова актуалізували цю ідею. Під час Першої балканської війни 1912 року Косово було звільнене від турків і повернулося в лоно сербської держави. А в 1915 році сербське військо знову опинилося на Косовому полі, але вже відступаючи від ворогів через Албанію до моря. Косовська ідея включала і народне об’єднання всіх югослов’ян. Модератором цієї ідеї на початку ХХ століття був Димитріє Мітрінович, очільник революційно настроєної молоді, поет-авангардист, містик і філософ. Утіленням народної етики стала для нього творчість видатного хорватського скульптора Івана Мештровича. У Відовданській ідеології було дуже багато прихильників, проте були й противники, серед них і Мирослав Крлежа, Август Цесарец, Мілош Црнянський. Зовсім молода Ісидора Секулич у статті “Відовданська ідея” (1911) закликала розуміти Відовдан як поштовх до активної дії. Косовська (Відовданська) ідея знайшла своє відображення в художній літературі про Першу світову війну. “Тема Відовданського міфу і Першої світової війни – складна і неоднозначна, а його функціонування в літературі віддзеркалює весь спектр суперечливих процесів, що супроводжували народження і становлення нового

державного утворення на Балканах”, – зробила висновок О. Дзюба-Погребняк.

Третя частина монографії присвячена розглядові окремих творів шести окремих письменників – трьох сербських, двох хорватських і одного словенського. Перша частина “Мілош Црнянський: “...Я пишу... для тих, хто горів у пожежі життя, хто зовсім розчарований” присвячена головно лірично-поетичному романові М. Црнянського “Щоденник про Чарноевича”, який був опублікований у 1921 році у видавництві “Всеслов’янська книгарня”. Цей твір з’явився на вісім років раніше від знаних у цілому світі романів “Смерть героя” Річарда Олдінгтона, “Прощавай, зброе!” Ернста Гемінґвея та “На Західному фронті без змін” Еріха Марії Ремарка. У цих творів існує багато спільного й відмінного з романом Црнянського. Експресіоністичне художнє втілення матеріалу у Црнянського суттєво відрізняється від реалістичної манери письма Олдінгтона, Гемінґвея та Ремарка. Роман М. Црнянського “Щоденник про Чарноевича”, на думку О. Дзюби-Погребняк, це – “явище нове, цілком унікальне й самобутнє як у сербській літературі, так і в усіх літературах колишньої Югославії. Його поява ознаменувала новий етап у розвитку сербської прози, дала поштовх розвитку жанру поетичного, ліричного роману, особливо в 50–60-ті роки”. Своєрідний апендикс до цього розділу – матеріал “Трагіка національного самопочування в оповіданні “Апофеоз” Мілоша Црнянського”, у якому йдеться про оповідання зі збірки “Оповіді про чоловіків” (1920).

Друга частина третього розділу має назву “Перша світова у прозі Мирослава Крлежі”. Хоча М. Крлежа дуже коротко брав участь у воєнних діях, пробувши лише декілька місяців на галицькому фронті в 1916 році, проте війна широко увійшла в його творчість, у його публіцистику, поезію, драматургію, прозу, спогади. Розділ присвячений, головно, циклові оповідань Крлежі “Хорватський бог Марс” (1916–1946 рр.), куди ввійшло сім фрагментів із “Тлумачним словником домобранських та іноземних слів і понять” і оповідання “Битва біля Бистриці Лісової” (1923), “Королівська угорська домобранська новела” (1922),

“Три домобрани” (1921), “Барак П’ять Бе” (1921), “Домобран Ямбрек” (1921), “Смерть Фране Кадавера” (1921) і “Хорватська рапсодія” (1917). Цей цикл виступає “трагічним памфлетом на все те, що символізував бог Марс у личині австро-угорської воєнщини”. Усі оповідання циклу висвітлюють різні аспекти воєнної трагедії, а завершальний твір “Хорватська рапсодія” синтезує в собі ці аспекти, експресіоністично витворює символічну картину страждань хорватського народу. “Особливість Крлежиної інтерпретації Світової війни в тому, що він бачить її немовби крізь дві призми: призму життя хорватського селянства (яке, разом із селянством інших народів, становило основу воюючих армій), і крізь призму світогляду інтелігента, перейнятого ідеями соціальної та національної справедливості”, – вважає О. Дзюба-Погребняк.

Третя частина третього розділу має назву “Ув’язнення як творчий виклик: Іво Андрич і Перша світова війна”. Тема Першої світової війни, свідком якої Іво Андрич не міг не бути, залишилася в його творчості маргінальною. Її відгомони й відголоски присутні лише в декількох ліричних фрагментах збірок “Ex Ponto” та “Неспокої”, в деяких поезіях і оповіданнях, у короткій аналітичній статті “Наша література і війна” (1918), а також частково як тло подій у романах “Міст на Дрині” та “Панночка”. Іво Андрич під час війни був ув’язнений, а свій досвід перебування за ґратами узагальнив у циклі оповідань (ненаписаному романі) про Тому Галуса.

“Трагіка і гротеск війни у творчості Тіто Строцці” становить четверту частину третього розділу. У ній йдеться про “найрізноманітнішу особистість в історії хорватського театру” Тіто Строцці, який був актором, режисером, драматургом, а також критиком, прозаїком (видав три прозові книги), перекладачем, сценаристом. Він зняв перший хорватський повнометражний фільм. Його навчання в Академії акторської майстерності у Відні перервала війна, його мобілізували, він побував на сербському, галицькому та італійському фронтах. Міжвоєнний період найплідніший у його творчості. Першої світової війни

стосуються три твори Тіто Строцці: “Розмови з душею Смієсяті” (1918), фрагмент незавершеного роману (1919) і драма “Хамелеони” (1939). Саме уривки із так ніколи й не завершеного роману про війну, що друкувалися в часописі “Plamen” у 1919 році, започаткували хорватську “воєнну галицьку” прозу.

У п'ятій частині третього розділу “Національне і загальнолюдське у творах Ісидора Секулич про Першу світову” йдеться про творчість видатної сербської письменниці. Антивоєнна тематика простежується у збірці її оповідань “З минулого”, повістях “Одна ніч на слов'янському півдні”, “До однієї мети”, в “Записках про мій народ” і “Записках про Белград”. Проте ці твори – не найкращі літературні здобутки, адже не виходять за межі реалістичної поетики та традиційних мотивів, хоча завдяки ним І. Секулич природно вписалася у плеяду слов'янських жінок-письменниць, які заявили про себе у світовій антивоєнній літературі – українки О. Кобилянська та Н. Кобринська, польки З. Налковська та Г. Закревська, серб'янка М. Янкович, словенка З. Кведер.

Завершальна шоста частина третього розділу має назву “Прежіхов Воранц: “Добердоб” – воєнний роман словенського народу”. Словенський письменник Прежіхов Воранц (автонім: Ловро Кухар), як і чимало з тих, хто писав про Першу світову війну, провів її в діючому війську. Осмислення цих подій знайшло відображення в його романі “Добердоб”, який вийшов у 1934 році. Це своєрідна тетралогія, перша частина якої називається “Чорне військо”. Цим “військом” виступає особливий, сотий батальйон певного полку, можна сказати – штрафний батальйон, до якого входили “неблагонадійні” та “талергофівці” (набрані в концентраційному таборі Талергоф). Зразкових вояків із них виховують надійні патріоти Австро-Угорської імперії та досвідчені офіцери. Центральний персонаж оповіді – молодий словенський селянин Мохор Амун. Серед “талергофівців” були й українці Матейчук і Кашул, котрі з гідністю, навіть із викликом своїм катам зустріли смертельний залп, обнявшись і з вигуком “Хай живе вільна Україна!”. У казармі штрафного батальйону та серед командирів постійно

прохоплювалася тема Галичини як місця найбільшого пекла війни. Фінал роману “Добердоб” оптимістичний, Словенія таки здобуває незалежність і входить до спільної південнослов'янської держави – Югославії. “Таку оптимістичну риторичку зустрінемо не в одному творі про Першу світову війну комуністично зорієнтованих авторів. Вона не випадкова і відбивала не тільки віру цих авторів, а й піднесення соціальних рухів трудових мас, ладних боротися за краще майбутнє. Розчарування прийдуть пізніше...”, – пише авторка монографії.

Цікаві та пізнавальні три додатки. Перший із них “Перша світова і українська література” висвітлює відображення великої війни в українській поезії та прозі. З одного боку згадуються твори, написані учасниками бойових дій і загалом подій того часу, а з другого – твори письменників, які не були безпосередніми учасниками подій чи бодай очевидцями. Розглядаються як твори, написані під час війни, так і твори, написані вже після неї. Одним зі зразків таких документальних свідчень виступає “Окопний щоденник” Степана Васильченка, написаний по гарячих слідах, проте опублікований у 1940 році. Симбіоз відображення теми війни в поезії та прозі становить творчість Романа Купчинського, який на самісінькому початку війни записався добровольцем до легіону Українських Січових Стрільців. Він автор чи не найпопулярніших стрілецьких пісень, “повістей зі стрілецького життя” – трилогії “Заметіль”, яку видав десятиліття після закінчення війни, поеми “Скоропад”.

Про другий додаток “Перша світова і російська література” тут не деталізуватиму зі зрозумілих причин. Хоча ворога треба знати, тож О. Дзюба-Погребняк не оминула й цієї теми, зокрема з огляду на академічну об'єктивність.

Стосовно третього додатку “Перша світова і чеська та словацька літератури” все ж не промовчу про “Пригоди бравого вояки Швейка” Ярослава Гашека. Мені довелося свого часу ґрунтовно й суттєво відредагувати текст перекладу Степана Масляка. Декілька разів звірив його з оригіналом і зі всіма існуючими дотогочас перекладами (а таких виявилось таки трохи), деякі пасажі переписував, наново перекладав купюри (незрозуміло чому

зроблені в тексті перекладу), празьку говірку наблизив до львівської, увів ще чимало-чимало цікавинок, повиправляв масу блудів у примітках, додав дописаний Карелом Ванеком четвертий том у перекладі М. Зорка (псевдонім М. Топольницького), написав передмову “Скромне слівце зухвалого редактора” тощо. Післямову (присвячену, головню, К. Ваньку) написав на моє замовлення світлої пам’яті професор Володимир Андрійович Моторний. І от після довгих перипетій ця моя редакція Маслякового перекладу Гашекового “Швейка” вийшла в “Кальварії” в 2009 році. Того ж року деякі мої напрацювання використав Іван Малкович у своїй редакції “а-ба-ба-га-ла-ма-гівського” видання “Швейка”, скромно зазначивши мене консультантом.

Можна було б долучити ще й четвертий

додаток “Перша світова і польська література”, але то вже було б, либонь, занадто.

У “Деяких підсумках” лапідарно сформульовано зміст і сенс усієї книжки. “Загалом розроблення тематики Першої світової війни змінило характер південнослов’янських літератур принаймні в їхніх вагомих зразках, відчутно посиливши аналітичну соціальність і психологічну проникливість, як і інтерес до естетичних пошуків. Більшою чи меншою мірою це перегукувалося із загальноєвропейським культурним тонутом”, – пише авторка. Сміливо можна сказати, що монографія Олени Дзюби-Погребняк “Перша світова війна в літературах південних слов’ян” – свіже і вагоме слово в нашому сучасному літературознавстві.

*Іван Лучук
м. Львів*

Отримано 22 вересня 2015 р.